

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКА ВЛАДА

EDUCONS
UNIVERSITY

**PROCEEDINGS FROM
THE SCIENTIFIC CONFERENCE**

**“Green transition in the
economy - situation and
perspectives“**

**ZBORNİK RADOVA
NAUČNE KONFERENCIJE
*„Zelena tranzicija u privredi –
stanje i perspektive“***

Novi Sad, Sremska Kamenica, Serbia
12th October 2023.

Novi Sad, Sremska Kamenica, 2023.

Zelena tranzicija u privredi – stanje i perspektive

Izdavač:

Univerzitet Educons

Vojvode Putnika 85-87, Novi Sad (S. Kamenica)

Tel: +381 21 4893 610

Urednici:

prof. dr Andrea Andrejević Panić

prof. dr Jelena Ješić

doc. dr Simonida Vukadinović

Tehnički urednici:

doc. dr Simonida Vukadinović

prof. dr Jelena Ješić

prof. dr Andrea Andrejević Panić

dr Zoran Brljak

Štampa: Tampograf, Novi Sad

Tiraž: 100 primeraka

Slika na koricama: <https://aer.eu/european-regions-and-the-green-transition-in-a-covid-19-era/>

ISBN-978-86-82088-13-4

Izrada ove publikacije realizovana je uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost Autonomne pokrajine Vojvodine.

Ugovor broj: 142-451-2624/2023-04.

Naučni odbor

- prof. dr Marko Malović, Fakultet poslovne ekonomije
Univerzitet Educons, Sremska Kamenica
- prof. dr Ivica Nikolić, Učiteljski fakultet, Univerzitet Educons, Sremska
Kamenica
- prof. dr Goran Anđelić, Studije bezbednosti, Univerzitet Educons,
Sremska Kamenica
- prof. dr Olivera Nikolić, Fakultet ekološke poljoprivrede, Univerzitet
Educons, Sremska Kamenica
- prof. dr Aleksandra Rankov, Informacione tehnologije, Univerzitet
Educons, Sremska Kamenica
- prof. dr Jelena Ješić, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet Educons,
Sremska Kamenica
- prof. dr Andrea Andrejević Panić, Fakultet poslovne ekonomije
Univerzitet Educons, Sremska Kamenica
- prof. dr Gordana Racić, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet
Educons, Sremska Kamenica
- doc. dr Simonida Vukadinović, Fakultet poslovne ekonomije
Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

Organizacioni odbor

prof. dr Jelena Ješić, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet

Educons, Sremska Kamenica

prof. dr Andrea Andrejević Panić, Fakultet poslovne ekonomije

Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

prof. dr Gordana Racić, Fakultet ekološke poljoprivrede,

Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

prof. dr Srđan Milošević, Fakultet poslovne ekonomije

Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

doc.dr Simonida Vukadinović, Fakultet poslovne ekonomije

Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

doc.dr Jelena Tadić, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet

Educons, Sremska Kamenica

doc.dr Jelena Jotić, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet

Educons, Sremska Kamenica

doc.dr Milan Mihajlović, Fakultet poslovne ekonomije

Univerzitet Educons, Sremska Kamenica

dr Zoran Brljak, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet

Educons, Sremska Kamenica

Jovana Kisin, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet Educons

Sremska Kamenica

Nemanja Brkljača, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet
Educons, Sremska Kamenica

Milica Brljak, Fakultet poslovne ekonomije Univerzitet Educons,
Sremska Kamenica

"GREEN TRANSITION IN THE
ECONOMY - SITUATION AND
PERSPECTIVES"

Educons University
Faculty of Business Economics
Conference

INAPREBRNJE NACIONALNE KONKURENTNOSTI
KATI ČITI UPRAVLJANJA S VREMENEM EKONOMSKIM
RAZVOJEM

“GREEN TRANSITION IN THE ECONOMY - SITUATION AND PERSPECTIVES“

U ovom radu istražujemo situaciju i perspektive zelene tranzicije u ekonomiji. Prvo ćemo razmotriti trenutno stanje, uključujući ključne izazove i prilike. Zatim ćemo istražiti različite perspektive i mogućnosti za budućnost, uzimajući u obzir različite scenarije i političke odluke. Na kraju, razmotrit ćemo važnost ulaganja u istraživanje i razvoj, kao i ulogu vlade i privatnog sektora u ostvarenju zelene tranzicije.

Uznapređenje nacionalne konkurentnosti kati čiti upravljanja s vremenom ekonomskim razvojem. Ovo je ključna tema za naše vrijeme, jer zelena tranzicija predstavlja veliku priliku za povećanje konkurentnosti i održivosti naše ekonomije. Međutim, postavlja i brojne izazove, uključujući potrebu za ulaganjima u istraživanje i razvoj, kao i prilagodbu političkog okruženja. U ovom radu istražujemo situaciju i perspektive zelene tranzicije u ekonomiji, uzimajući u obzir različite scenarije i političke odluke.

Ključne riječi: zelena tranzicija, konkurentnost, održivost, ulaganja u istraživanje i razvoj, političko okruženje.

dr Zorana Srečkov³, docent

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Vesna Vasić⁴, docent

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Zorica Mrkonjić⁵, docent

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Mirjana Bojović⁶, docent

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Igor Vukelić⁷, docent

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Gordana Racić⁸, vanredni profesor

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

dr Olivera Nikolić⁹, redovni profesor

Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica; Fakultet ekološke poljoprivrede

ORGANSKA POLJOPRIVREDA OD PROŠLOSTI DO SADAŠNJOSTI

SAŽETAK: Polovinom 20. veka došlo je do inteziviranja poljoprivredne proizvodnje. Pored toga što je industrijalizacija poljoprivrede dovele do ostvarivanja većeg prinosa i profita, konvencionalna poljoprivreda imala je čitav niz negativnih posledica po ljudsko zdravlje, životnu sredinu i biodiverzitet. Danas se konvencionalna poljoprivreda smatra jednim od najznačajnijih zagađivača životne sredine. Mogućnost prevazilaženja ovog problema pronađena je u razvijanju održivih sistema poljoprivredne proizvodnje, a organska poljoprivreda je jedan od vidova održive poljoprivrede. Cilj ovog

³ zorana.sreckov@educons.edu.rs

⁴ vesna.vasic@educons.edu.rs

⁵ zorica.mrkonjic@educons.edu.rs

⁶ mirjana.bojovic@educons.edu.rs

⁷ igor.vukelic@educons.edu.rs

⁸ gordana.racic@educons.edu.rs

⁹ olivera.nikolic@educons.edu.rs

rada je da se prikaže istorijski razvoj organske poljoprivrede kao održivi sistema poljoprivrede, kao i stanje u organskoj poljoprivredi danas i perspektiva njenog razvoja. Analitičari razvoj organske poljoprivrede dele u tri faze: organic 1.0, 2.0 i 3.0. Organic 1.0 je faza pojave pionira koji su naišli na negativne posledice konvencionalne poljoprivrede. Period organic 2.0 karakteriše se razvojem zakonske regulative i širenjem organske poljoprivrede u svetu, a organic 3.0 definiše budućnost organske poljoprivrede kao i izazove sa kojima se organska proizvodnja suočavala i sa kojima se suočavati, kao i mogućnosti njihovog prevazilaženja. Danas se organska proizvodnja odvija na skoro 76,5 miliona ha u 191 zemalja sveta. Kompletna zakonska regulativa implementirana je u 74 država, a zarada od organskih proizvoda dostigla je u 2021. godini 124,8 milijardi dolara.

KLJUČNE REČI: održiva poljoprivreda, organska proizvodnja, organic 1.0, 2.0 i 3.0

UVOD

U drugoj polovini 20. veka došlo je do promene ka intenzivnijim metodama poljoprivredne proizvodnje. Ovo je dovelo do većih prinosa i profita, ali i do brojnih negativnih posledica po ljudsko zdravlje, životnu sredinu i biodiverzitet. Konvencionalna poljoprivreda se sada smatra jednim od najznačajnijih zagađivača životne sredine.

Predloženo je da se razvojem održivih sistema poljoprivredne proizvodnje prevaziđu ovi problemi. Organska poljoprivreda je jedna od formi održive poljoprivrede. To je sistem poljoprivrede koji se oslanja na ekološke procese za održavanje plodnosti zemljišta i zdravlje useva, umesto upotrebu sintetičkih đubriva i pesticida.

Cilj ovog rada je da predstavi istorijski razvoj organskog poljoprivrednog sistema kao i trenutno stanje organske poljoprivrede i perspektive za njen razvoj.

RAZVOJ ORGANSKE POLJOPRIVREDE

IFOAM razvoj organske poljoprivrede deli u tri faze: organic 1.0, organic 2.0 i organic 3.0.

Organic 1.0 vezan je za pojavu pionira ekološke poljoprivrede, kao što su Rudolf Steiner, Ehrenfried Pfeiffer, Lord Walter James Northbourne, Sir Albert Howard, lejdi Eva Balfour, Jerome Irving Rodale, Masanobu Fukuoka,...

Osnovu svih vidova ekološke poljoprivrede postavio je Rudolf Steiner, 1924. godine, serijom predavanja u Koberwitz-u (danas Kobierzyce) u kojima je pričao o „poljoprivredi koja se razlikuje od hemijske poljoprivrede“ i opisao farmu kao živi organizam. Danas se on smatra osnivačem biodinamičke poljoprivrede i biodinamičkog pokreta, međutim sam naziv biodinamička poljoprivreda nije osmislio Rudolf Steiner. Prema nekim autorima (Vogt, 2007 prema Tomaš-Simin i Glavaš-Trbić, 2011, str.1087) termin biodinamička poljoprivreda osmislili su Erhard Bartsch i Ernst Stegemann, kao kombinaciju dve glavne karakteristike „poljoprivrede koja se razlikuje od hemijske poljoprivrede“, a to su s jedne strane biološki aspekt hraniva koja su se koristila i, s druge strane, dinamički efekat prirodnih sila. Paull i Bietkowski (2022, str. 359) u svojoj analizi biodinamičke poljoprivrede navode da je Ehrenfried Pfeiffer osmislio ovaj naziv, kao skraćenicu od izraza „biološko-dinamičke metode“, termina koji se koristio u prvim prevodima Steiner-ovih dela na engleski jezik (Paull, 2011b; str. 34).

Današnji pokret organske poljoprivrede zasniva se na metodi kompostiranja poznatoj pod nazivom „Indore kompostiranje“ (Indore compost method), koju je osmislio „otac organske poljoprivrede“, ser Albert Howard, tokom svog istraživačkog rada u Britanskoj Indiji, u periodu od 1905. do 1935. godine. 1928. godine objavljuje „osnivački dokument“ organskog pokreta „Otpadni produkti u poljoprivredi“ („The Waste Products of Agriculture“) gde objašnjava svoju originalnu tehniku kompostiranja ostataka povrća i životinjskog izmeta. U kasnijem delu, „Poljoprivredni testament“ („An Agricultural Testament“) koji objavljuje 1940. godine, kroz više filozofski pristup objašnjava neraskidivu vezu između zdravlja zemljišta, biljaka, životinja i ljudi (Barton, 2017; str. 76), što i danas čini osnovnu filozofiju organskog pokreta.

Iste godine izlazi i knjiga tvorca naziva „organska poljoprivreda“, lorda Walter James Northbourne-a. Lord Northbourne je bio farmer iz Kenta koji je na Oksfordskom univerzitetu završio poljoprivredu. Impresioniran delom Ehrenfried Pfeiffer-a („Bio-Dynamic Farming and Gardening“) 1939. godine lično odlazi u Švajcarsku kako bi ga pozvao na prvu Britansku konferenciju o biodinamici, na kojoj Pfeiffer učestvuje sa predavanjem „Farma kao biološki organizam“ („The Farm as a Biological Organism“; Paull, 2011; str.34). 1940. lord Northbourne objavljuje knjigu „Pogled na

zemljište" („Look to the Land“) u kojoj prihvata stav Steiner-a i Pfeiffera, „farma kao organizam“ odakle i iz koje potiče termin „organska poljoprivreda“ (Paull, 2013; str. 47).

Eksperiment, poznat pod nazivom Haughley (1938.-1970.), bio je jedan od prvih oglada koji je poredio efekte konvencionalne i organske poljoprivrede na zemljište. Postavila ga je lejdi Eve Balfour, jedan od osnivača Asocijacije za zemljište (The Soil Association), vodeće britanske organizacije za organsku proizvodnju i autor knjige „Živo zemljište“ (The Living Soil), izdate 1946. godine u kojoj je naglasila da je zdravlje čoveka neodvojivo povezano sa zdravljem zemljišta (Gill, 2010; str. 89).

Jedan od najvećih promotera naziva „organska poljoprivreda“ bio je pionir organske poljoprivrede u Sjedinjenim Američkim Država, James I. Rodale, osnivač Rodale instituta i izdavačke kuće Rodale Press. James Rodale, velik uticaj na razvijanje organskog pokreta i ekološke svesti kod ljudi, imali su i drugi naučnici, kao što su Rachel Carson, autor knjige „Tiho proleće“ („Silent spring“), Masanobu Fukuoka, začetnik „primarne poljoprivrede“ i autor čuvenog dela „Revolucija jedne slamke“ („The Straw Revolution“), i mnogi drugi (Leu, 2020; str. 23). Svi ovi vizionari razmišljali su na holističku povezanost između toga kako živimo, šta jedemo i kako proizvodimo hranu, kao i na povezanost našeg zdravlja i zdravlja planete.

Organic 2.0 neki autori nazivaju još i era razvoja, i vezuju ga za drugu polovinu 20. veka (Shi-ming i Sauerborn, str. 169; 2006; Tomaš-Simović i Glavaš-Trbić, 2016, str.1086), kada je usled naftne krize i povećane brige o životnoj sredini, došlo do širenja organske poljoprivrede u celom svetu. Dolazi do naglog razvoja same ideje i koncepta organske poljoprivrede, formulisavanja zakonskih regulativa, kao i do povećanja broja naučnih istraživanja u svim vidovima ekološke poljoprivrede (organskoj, organsko-ekološkoj, biodinamičkoj, prirodnoj poljoprivredi).

Dve godine nakon što je William Albrecht uveo ekološke principe u poljoprivredu i definisao ekološku poljoprivredu, formira se najznačajnija nevladina organizacija za organsku poljoprivredu International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). U osnivanju IFOAM-a učestvovalo je pet organizacija (Nature et Progrès iz Francuske, Rodale Press iz SAD-a, Soil Association iz Velike Britanije, Soil Association of South Africa iz Južnoafričke republike, Swedish Biodynamic Associationa iz Švedske), dok je za samo tri godine, 1975., broj članica IFOAM-a porastao na

članova iz 17 zemalja (Geier, 1998, str. 1). Danas IFOAM ima 791 članica iz preko 100 zemalja sveta sa svih kontinenata (Willer i dr., 2023, str. 19).

Ovo je takođe period osnivanja najznačajnijih naučnih institucija u oblasti organske poljoprivrede kao što je Research Institute of Organic Agriculture (na nemačkom Forschungsinstitut für Biologischen Landbau - FiBL), koji je zajedno sa IFOAM-om imao odlučujuću ulogu u širenju organske poljoprivrede širom sveta, kao i u donošenju prvih standarda i razvijanju tržišta organskih proizvoda (Golijan i Sečanski, 2021; str. 87). 1990. godine, održana je prvi BioFach sajam, danas najveći sajam organskih proizvoda, a samo godinu dana kasnije Evropska komisija usvaja prvu EU Uredbu (COUNCIL REGULATION (EEC) N° 2092/91) u kojoj su, pored definisanja načina obeležavanja organskih proizvoda definisani i termini za organsku poljoprivredu na različitim jezicima Evropske Unije (eur-lex.europa.eu). Dve godine kasnije ova regulativa postaje zakon, koji je 1994. usvojen u skoro svim zemljama Evropske Unije, a organska poljoprivreda počinje naglo da se širi u svetu.

Budućnost organske poljoprivrede predstavljena je na BioFach sajmu, 2016. godine, kroz platformu Organic 3.0. Platforma Organic 3.0 predstavlja skup preporuka koje mogu da doprinesu ostvarenju glavnih ciljeva organskog pokreta, a podrazumevaju rast organske proizvodnje na svetskom nivou, primena metoda organske poljoprivrede u ublažavanju klimatskih promena, očuvanje starih vrsta, sorti i rasa, održavanje i povećanje biodiverziteta, proizvodnju nutritivno kvalitetnije hrane, kao i održivo korišćenje prirodnih resursa, a sve u cilju ispunjenja ciljeva Agende 2030 (A/RES/70/1 - Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development).

Organska poljoprivreda danas

2018. godine donešena je nova EU Uredba 2018/848 o organskoj proizvodnji i obeležavanju organskih proizvoda (eur-lex.europa.eu) koja je zbog izbijanja pandemije 2020. godine, na snagu stupila tek 2022. godine, iako je bilo planirano da na snagu stupa 01. januara 2021. godine. Ovom Uredbom dodaju se novi ciljevi organske proizvodnje, kao što je na primer posticanje kratkih kanala distribucije i lokalna proizvodnja i održavanje dugotrajne plodnosti zemljišta; postavljaju se nova pravila o grupnoj sertifikaciji, omogućuje se primena genetički raznolikog materijala i druge novine koje će doprineti širenju organske poljoprivrede i ostvarenju cilja „Evropskog

zelenog dogovora (The European Green Deal), a to je da 25% od ukupne obradivih površina u Evropskoj Uniji bude pod organskom proizvodnjom kako bi se osiguralo da do 2050. godine Evropa bude prvi klimatski neutralan kontinent ([https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies-2019-2024/european-green-deal_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/rural-development/policies-2019-2024/european-green-deal_en)).

Po poslednjim podacima FiBL-a, danas se organska proizvodnja razvija u 191 zemlji sveta, na preko 76 miliona hektara, što je oko 7 puta veća površina u odnosu na 1999. godinu, kada je počelo praćenje podataka na svetskom nivou. U odnosu na predhodnu godinu, površine su povećane za 1,7%, a najveće povećanje površina pod organskom proizvodnjom zabeleženo je u Kini (13%). Australija, sa 35,7 miliona ha, ima najveće površine pod organskom proizvodnjom, a odmah iza Australije po površinama nalazi Argentina sa 4,1 milion ha.

U 2021. godini, u svetu je bilo 3,7 miliona proizvođača, što je za 18,5% više proizvođača organskih proizvoda u odnosu na 1999. godinu. Prva mesta po broju registrovanih organskih proizvođača zauzimaju Indija sa oko 1,6 miliona proizvođača, potom Uganda sa 404 246 organskih proizvođača i na trećem mestu je Etiopija sa 218 175 organskih proizvođača.

Zarada od prodaje organskih proizvoda na svetskom tržištu bila je oko 8 puta veća u 2021. godini u odnosu na 2000. godinu, i iznosila je 22 milijardi eura. U 74 države sveta u potpunosti je implementirana zakonodavna regulativa o organskoj proizvodnji, u 21 državi taj proces je u toku, dok u 15 država zakoni su u fazi izrade.

U Evropi 3,6% od ukupnog poljoprivrednog zemljišta (17,8 miliona ha) nalazi se u organskoj proizvodnji i registrovano je preko 440.000 organskih proizvođača. Zemlje sa najvećim površinama su Francuska (15,6 miliona ha), Španija (2,6 miliona ha) i Italija (2,2 miliona ha), a najveća zarada od prodaje organskih proizvoda u 2021. godini iznosila je 54,4 milijarde eura. U zemljama Evropske Unije organska proizvodnja se odnosi na 15,6 miliona ha, sa skoro 380.000 organskih proizvođača, i zarada od organske proizvodnje od 46,7 milijardi eura (Willer i sar., 2023, str. 30).

Organska poljoprivreda u Srbiji

U Srbiji, prvi zakon o organskoj poljoprivredi donešen je 2000. godine u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a trenutno važeći zakon donešen je 2013. godine (Službeni glasnik RS, 30/10). Novi zakon o organskoj proizvodnji

koji je u pripremi, treba u potpunosti da bude usklađen sa EU Uredbom 2018/848, kako bi se omogućio nesmetan pristup naših proizvođača na EU tržište.

Površine pod organskom proizvodnjom stalno variraju. Od 2011. do 2015. godine beleži se stalni porast površina. Naredne dve godine dolazi do blagog pada površina, ali je 2018 godine zabeležen porast od preko 40%. Rast površina se nastavlja i sledeće godine, međutim 2020. godine površine pod organskom proizvodnjom padaju sa 21.256 ha na 18.282 ha. Nakon pada koji je zabeležen 2020. godine površine ponovo počinju da rastu i prema poslednjim podacima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u 2022. godini organska proizvodnja se izvodila na oko 25.000 ha. Najveće površine su bile pod voćnim vrstama (34,12%), a najmanje pod povrtarskim vrstama (1,71%; <http://www.minpolj.gov.rs/>).

ZAKLJUČAK

Poljoprivreda je više od ekonomske aktivnosti koja je osmišljena da proizvede usev ili da ostvari što veći profit na farmi. Poljoprivrednik više ne može da obraća pažnju samo na sopstvene interese i očekuje da će se na adekvatan način baviti pitanjima dugoročne održivosti. Diskusije o održivoj poljoprivredi moraju ići dalje od onoga što se dešava unutra ograde bilo koje individualne farme. Poljoprivreda se sada posmatra kao mnogo veći sistem čiji su delovi u interakciji, uključujući ekološke, ekonomske i društvene komponente. Složene interakcije i ravnoteža između svih ovih delova predstavljaju agroekološku perspektivu fokusiranu na održive agroekosisteme i postizanje dugoročnih ciljeva.

Moderna poljoprivreda još uvek nije postigla ravnotežu neophodnu za dugoročnu održivost. Energija u poljoprivrednim sistemima i dalje potiče iz fosilnih goriva. Takođe, eksploatacijom resursa u poljoprivredi dolazi do degradacije zemljišta, zagađenja voda, i seče šuma.

Prelazak na održive agroekosisteme mora postati naš cilj, a primena principa organske poljoprivrede jedan je od načina ostvarenja tog cilja.

Od momenta nastanka do danas, organska poljoprivreda prošla je nekoliko faza razvoja, od pojave pionira koji su ukazali na potrebu holističkog pristupa proizvodnji hrane zarad očuvanja zdravlja, ne samo ljudi, nego planete uopšte, preko standardizacije i „uvođenja“ u zakonske toko-

ve do prelaska iz alternativnog vida poljoprivrede u opšteprihvaćen sistem proizvodnje hrane i sirovina, a u cilju ispunjenja ciljeva održivog razvoja. Od prvih eksperimentalnih farmi u Evropi postala je svjetski prihvaćen sistem proizvodnje koji se danas odvija na preko 76 miliona ha u preko 190 zemalja sveta. Jedna od tih zemalja je i Srbija gde se, sa njim odstupanjima, beleži rast površina pod organskom proizvodnjom godine u godinu, i 2022. godine te površine su iznosile nešto preko 250.000 ha, sa tendencijom porasta. U toku je i izrada novog zakona o organskoj poljoprivredi koji će biti u potpunosti usklađen sa EU Uredbom 2018/853 čime će biti omogućen neometan izlazak naših organskih proizvoda na tržište Evropske Unije.

SUMMARY

ORGANIC AGRICULTURE FROM PAST TO PRESENT

An intensification of agriculture production started in the middle of the 20th century. In addition to the industrialization of agriculture leading to higher yields and profits, conventional agriculture had several harmful outcomes for human health, the environment, and biodiversity. Modern conventional agriculture is a primary contributor to environmental pollution. The solution to this pressing issue lies in sustainable agricultural practices, including organic farming. This research aims to present the history of organic agriculture development as a sustainable agriculture system and the state of organic agriculture today from the perspective of its development. Analysts divide the development of organic agriculture into three phases: organic 1.0, 2.0, and 3.0. Organic 1.0 is the phase of the emergence of pioneers who pointed out the destructive outcomes of conventional agriculture. The Organic 2.0 period represents the development of regulations and the sudden expansion of organic agriculture globally. Organic 3.0 defines the future of organic agriculture and the challenges organic production has and will encounter, and the possibilities to overcome them. Today, organic production takes place on almost 76,5 million ha in 190 countries, globally. Legislation is implemented by 74 states, and revenues from organic products reached 124,8 billion dollars in 2021.

KEYWORDS: sustainable agriculture, organic agriculture, organic 1.0, 2.0, and 3.0

Literatura

1. Barton, G. (2017): The Myth of the Peasant in the Global Organic Farming Movement. *Itinerario*, 41(1): 75-91
2. Geier, B. (1998). A Look at the Development of IFOAM in its First 25 Years. Bonn: IFOAM
3. Gill, E. (2010): Lady Eve Balfour and the British organic food and farming movement. PhD Thesis, Department of History & Welsh History, Aberystwyth University
4. Golijan, J., M. Sečanski (2021): The development of organic agriculture in Serbia and worldwide. *Contemporary Agriculture*, 70(3-4): 85-94
5. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
6. IFOAM (2016): ORGANIC 3.0 for truly sustainable farming & consumption. 2nd updated edition, (available at: <https://www.ifoam.bio/about-us>)
7. Leu, A. (2020): An Overview of Global Organic and Regenerative Agriculture Movements. In book (ed. R. Auerbach) *Organic Food Systems: Meeting the Needs of Southern Africa*, pp 21-31
8. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede: <http://www.minpolj.gov.rs/>
9. Paull, J (2011): The Betteshanger Summer School: Missing link between biodynamic agriculture and organic farming. *Journal of Organic Systems*, 6(2): 13-26
10. Paull, J. (2010): From France to the World: The International Federation of Organic Agriculture Movements IFOAM. *Journal of Social Research & Policy*, 1(2):93-102
11. Paull, J. (2011b): Biodynamic agriculture: the journey from Koberwitz to the world, 1924-1938. *Journal of Organic Systems*, 6(1): 27-41
12. Paull, J. (2013): A history of the organic agriculture movement in Australia. Chapter 3, in Mascitelli, B. & Lobo, A. (Eds.) *Organics in the Global Food Chain*, Connor Court Publishing, Ballarat, pp. 37-61, 241-244
13. Paull, J., Bietkowski, P (2022): Stanislaw Karlowski (1879-1939): Pioneer of Biodynamic Farming and Organic Agriculture in Poland. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 9(7): 358-387. [ff10.14738/assrj.97.12692ff](https://doi.org/10.14738/assrj.97.12692ff). [ff-hal-03739622](https://doi.org/10.14738/assrj.97.12692ff)
14. Shi-ming, M., Sauerborn, J. (2006): Review of History and Recent Development of Organic Farming Worldwide, *Agricultural Science in China*, 5(3): 169-178
15. Tomaš-Simin, M., Glavaš-Trbić, D. (2016): Historical development of organic production. *Economics of Agriculture*, 63 (3): 1083-1099

Willer, H., Schlatter, B., Trávníček, J (Eds.) (2023): The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2023. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn. Online Version 2 of February 23, 2023

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

338.1:502.131.1(082)

SCIENTIFIC Conference "Green transition in the economy - situation and perspectives" (2023 ; Sremska Kamenica, Novi Sad)

Proceedings from the Scientific Conference "Green transition in the economy - situation and perspectives" = "Zelena tranzicija u privredi - stanje i perspektive", Novi Sad, Sremska Kamenica, Serbia 12th October 2023. / [urednik Marko Malović]. - Novi Sad ; Sremska Kamenica : Educons University, 2023 (Novi Sad : Tampograf). - 163 str. : ilustr. ; 25 cm

Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 100. - Bibliografija. - Rezimei na srp. i engl. jeziku.

ISBN 978-86-82088-13-4

a) Циркуларна економија -- Зборници

COBISS.SR-ID 125552905